

Seksolog Rayka Kumru: Üremenin çok politik olduğu bir toplumuz

diken.com.tr | [Haber linki](#) | 26/01/2019 | Yazan: Ece Karaağaç

Cinsellik ülkemizin kapılı kapılar ardında, fısıldaşarak konuşulan; fakat pek kimsenin açıkça bahsetmek istemediği en büyük tabularından biri. Sağlıklı bir bilgiye ulaşmak, sorularımıza bilimsel cevaplar almak da bir o kadar zor. Öte yandan özellikle çocuğun cinsel istismarı vakalarının sayıca katlanarak arttığı son yıllarda çocuklarına cinselliği nasıl anlatacakları, onları olumsuz tecrübelerden nasıl koruyacakları neredeyse tüm ebeveynlerin ortak sorunu.

Tüm bunları ve daha fazlasını seksolog, eğitimci ve danışman Rayka Kumru ile konuştuk.

Türkiye’de genel cinsellik algısı nasıl? Seksi bir üreme aracı olarak mı görüyoruz? Yoksa bir haz imkanı olarak mı?

Çok depresif bir cevap olacak ama, son on yılda cinsellik kelimesi maalesef en çok şiddetle özdeşleştiriliyor. Cinsel şiddet cinsellik değil elbette, şiddet. Sağlıksız kısmı da burada başlıyor zaten. Cinselliği sandığımızdan çok daha fazla konuşuyoruz ama sağlıklı şekliyle, sağlıklı boyutlarıyla ve insan ruhuna ve bedenine iyi gelecek şekillerde konuşmuyoruz pek.

Fotoğraf: Reuters

Bunu bir kenara bırakırsak; Türkiye’de cinsellik bir üreme aracı mı, haz imkanı mı olarak görülüyor ikileminde hâlâ gidip geliyorum. Bir kere üreme olarak görülüyor kesinlikle, üreme mekanizmalarının çok kontrol edildiği bir ülkeden bahsediyoruz. Gerek hastanelerin yaklaşımı olsun, gerek doktorların yetiştiriliş biçimi olsun, gerek doğum kontrol yöntemlerine ulaşma imkanı olsun... Dolayısıyla üremenin

çok politik olduğu bir toplumuz. Öte yandan üreme çok kutsallaştırılıyor ve mecburleştiriliyor bir yandan da. Kadınlığın ancak doğumdan sonra onaylanabildiği ya da değer görebildiği çarpık bir cinsellik ve cinsel varoluş algımız var. Cinsellik çoğu zaman bir görev olarak değerlendiriliyor. Elbette cinselliğini kendi adına sağlıklı ve mutlu şekilde yaşayan pek çok kadın da var.

Bizim çocukluğumuzda okulda cinsellik eğitimi düşünülebilene bir şey bile değildi. Alınan cinsellik eğitimi de çoğunlukla hurafeler çerçevesinde şekilleniyordu. Tampon kullanmanın, bisiklete binmenin, ip atlamanın bekareti bozacağı gibi... Bunun ne gibi sonuçları oldu sence?

Neredeyse ‘‘Hapşırırsanız bekaretiniz bozulur’’ deneceği bir seviyedeyiz Şu an. Bütün yaŐ gruplarından en çok soru aldığım konu bekaret. Sanki günün her saati bekaretimizi düŐünmek zorundaymıŐız gibi. Bu ne kız çocuklarının ne de kadınların taŐımaması gereken, çok ağır bir yük.

Cinsellik eğitim konusunda da çok enteresan birtakım çeliŐkiler var. Bir yandan oğlan çocuklarının ve genç erkeklerin bir Şekilde arkadaş çevreleri içinde doğru bilgileri edinecekleri ya da ‘aslan oğlumuz’ oldukları için yapa yapa oğrenecekleri düŐünülürken diğer yanda da ‘‘Aman kız çocukları bir Şey duymasın, duyarlarsa merak ederler, gidip denemek isterler’’ algısı var.

Yani kız çocukları için ‘‘Neleri yapmamalıyız?’’ sorusu üzerinden geliŐen bir eğitimden mi bahsediyoruz?

Buna eğitim demek çok doğru olmaz ama toplumun ve ailemizin bize gönderdiği mesajlar kesinlikle böyle. Okullarda cinsellik eğitiminde farklı denemeler olmuŐ, kızların ve oğlanların ayrı yerlerde toplanarak kızlara reglin ne olduğunun anlatılması ve ped dağıtılması, oğlanlara da artık ne anlatılıyorsa! YurtdıŐında da oğlanlara prezervatif dağıtılırken kızlara yine ped dağıtılırdı. Bu çok tutarsız bir mesaj taŐıyor. Oğlana ‘‘Bütün kontrol sende, sen ynetiyorsun bu cinsel birlikteliği, derken, kıza ‘‘Sen önce bedenine hakim ol, Şu reglini idare etmeyi oğren’’ demiŐ oluyorsunuz.

Cinsellik eğitim konusuna geri dönecek olursak da; biz çocuklara cinselliği oğretmiyoruz. Nasıl seviŐilir, nasıl mastürbasyon yapılır gibi Şeyler oğretilmiyor. İnternette çok güzel bir görsele rastlamıŐım, bence konuyu çok iyi açıklıyordu: Cinsellik eğitimi aynı zamanda bir empati ve onay eğitimidir. Bir yanıyla da standart sağlık eğitimidir, çünkü bir hijyen konularını da çok konuşuyoruz. Özetle bu, Şu nasıl yapılır, bu nasıl olunur gibi sorular üzerine değil, çocuğun ya da gencin bedeninde neler olduğu, bunları nasıl anlamlandırabileceği ve sağlıklı bir birey olarak nasıl sağlıklı ilişkiler kurabileceği soruları zerine Őekilleniyor.

Çocuklarda cinsel kimlik farkındalığı ne zaman oluŐuyor peki? Ne zaman ‘‘Ben bir kız/oğlan çocuğuyum’’ diye düŐünmeye baŐlıyorlar?

Çocuğun doğumuyla atanan cinsiyet devreye giriyor, çocuğun penisi varsa oğlan, vulvası varsa kız olduğu kabul ediliyor. İkinci aŐamada cinsiyet kimliğimizin farkındalığı var. Bu da 2-3 yaŐlarında oluŐuyor, bazen daha erken de oluŐabiliyor. ‘‘**Ben kendimi kız/oğlan gibi hissediyorum**’’ demeye bu yaŐlarda başlıyor. Yine bu yaŐlarda toplumsal cinsiyet algısı da devreye giriyor. ‘‘**Kız/oğlan gibi olmak nedir?**’’ Kızların/oğlanların nasıl giyindiğini, konuŐtuđunu, davrandığını fark edip kendileri de bunu benimseyebiliyor. Tabii toplumsal cinsiyet her zaman bu kadar masumane değil. Mesela

oğlan çocukları ağlamamaları gerektiğini, duygularını öfkelenerek ya da susarak ifade etmeleri gerektiğini öğrenebiliyor. Bunun gelişimsel olarak ne gibi olumsuzluklar yarattığını topluma ve dünyaya baktığımızda çok net bir şekilde görebiliyoruz. Toplumsal cinsiyet doğuştan getirdiğimiz değil öğrendiğimiz bir şey. Zaman ve kültürler arasında da değişkenlik gösterebilen bir olgu. Son olarak cinsel yönelimimiz var. En son bilimsel verilere bakacak olursak bunu da doğuştan getiriyoruz. Bu da kendimizi **'ne hissettiğimizden'** bağımsız olarak hangi cinsiyete ya da **'kime'** cinsel, fiziksel ve duygusal ilgi duyduğumuzla alakalı.

Fotoğraf: Emre Yunusoğlu

Peki bir aile çocuğun atanan cinsel kimliğiyle kendini tanımladığı cinsel kimliği örtüşmüyorsa, yani çocuk transsa kısacası çocuğuna nasıl davranmalı, nasıl yaklaşmalı?

Aslında bu soru sadece trans çocukları değil tüm çocukları kapsıyor. Ebeveynlerin ve uzmanların zaman zaman çocuğun 'nasıl olması gerektiğine' dair bazı fikirleri olabiliyor. Ama çocuk bu beklentilere hiç uymayabilir de. Dolayısıyla çocuk kim olursa olsun, onu tanımaya çalışmak gerek. Gerek trans çocuklar için gerekse geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine sığmayan çocuklar için toplumun genel varsayımı şu: "Ya bu çocuğun başına kötü bir şey geldi ya ailesi bu çocuğa yanlış davrandı."

Yani muhakkak ya dışarıdan bir müdahale ya da ebeveynlerin başarısızlığı neticesinde ortaya çıkan bir sorun sanılıyor. Bu cinsiyet kimliği konusunda da, cinsel yönelim konusunda da böyle. Hiçbir çocuk trans birini gördü, onunla, konuştu, onunla arkadaş oldu diye trans olmaz. Gay, lezbiyen, biseksüel, panseksüel de olmaz. Trans olmayan çocuklara da kendilerini ifade etmeleri için daha geniş alan açılması çocukların daha iyi empati kurabilmesini, daha farklılıkları yüksek, daha insancıl çocuklar olabilmelerini sağlıyor, homofobi ve transofobik olma ihtimalleri düşüyor. Trans çocukların ebeveynlerinin ne yapabileceği konusuna dönecek olursak; bu çocuğa en azından evde kendini ifade edebileceği bir ortam yaratılması onun gelişimi ve ruh sağlığı adına çok çok önemli. Yakın zamanda yapılan bir araştırma LGBTİ çocuklarda ve gençlerde kendini intihar amacı taşımayan biçimde yaralama durumunu en çok azaltan şey ebeveyn desteği. O çocuğun sağlıklı olması için o çocuğu desteklemeniz gerekiyor, bu kadar basit. Burada "Çocuğa destek olursak onu bu konuda yüreklendirmiş olmaz mıyız?" sorusu gelebiliyor. Ama çocuk zaten ne olduğunun farkında çoğu kere. Sen onu desteklediğin zaman sağlıklı bir ortamda kendini tanıyıp ifade edebilmesine, aynı zamanda bu konunun hem olumlu hem de olumsuz yanlarının daha açık ve güvenli bir şekilde konuşulabilmesine ortam yaratmış oluyorsun. Bu halinin altına süpürülebilecek bir konu değil.

Bir yandan çocukların dışarıdan gelecek zararlara karşı da korunması gerekiyor. Çocuğa cinsel saldırı haberleri sıklıkla medyada yer buluyor, aileler de çocuklarını cinsel saldırıdan korumak için onlara bir şeyler öğretmeleri gerektiğini fark ediyorlar yavaş yavaş. Çocuklarımızı cinsel saldırılardan korumak için onlara ne öğretmeliyiz?

Bu haberleri izleyen yetişkinler ve bu yetişkinlerin çok net anlayabileceği bir şey. Özellikle çocuklarıyla bedenleri ve ilişkiler üzerine sohbet etmeye alışık olmayan ebeveynler bu panik ve korkuyla çocuğa bir şeyler anlatmaya çalışıyorlar. Dolayısıyla çocuk da o korku ve endişeyi doğrudan üstüne alıyor. Bu konuda bana da ulaşanlar, “Mahremiyet eğitimi veriyor musunuz?” diye soranlar oluyor. Ben mahremiyet eğitimi vermiyorum, mahremiyet eğitimi diye bir şey yok.

Bir çocuğa sadece vücudunu nasıl koruması gerektiğini öğretirseniz o çocuk vücudundan korkar. Vücuduna dair nasıl iletişim kuracağını bilemez, olası bir durumu ebeveynlerinden saklayabilir bile! Bunun doğrusu çocuğa vücuduna ve iletişime dair kapsamlı bir eğitim verilmesi ve buna dair diyalogların ev içinde de sürdürülmesi. Çocuklara yaşa uygunluk çerçevesinde doğumdan itibaren anlatabileceğimiz şeyler var. Birincisi vücudun bilimsel isimlerini kullanmak; genital bölge, penis, vulva, popo, meme, ağız gibi. Bu kelimelerle iletişim kurulmaya herhangi bir yaşta başlanabilir. Bu “Senin bedeninin bir bütün, absürt ya da komik olan yerleri yok. Özel bölgelerinden de rahatlıkla bahsedebiliyoruz” mesajı veriyor. İkinci konu da özel bölgelerin tanımlanıyor olması. “Özel bölgeler nelerdir, neden özeldir? Bu bölgelere bizim iznimiz olmadıkça kimse dokunamaz. Anne ya da baba(ya da bakım veren kimse) seni yıkarken vs. bu bölgelere senden izin alıp dokunabilir” gibi. Ama evde bu uygulanmıyorsa, çocuğun mahremiyetine ve özel bölgelerine saygı duyulmuyorsa bunları sabaha kadar da anlatsanız işe yaramaz.

Türkiye’de yetişkinler arasında da cinsel sağlık konusuna yeterli özen gösterilmediğini düşünüyorum. Aynı şey doğum kontrolü için de geçerli. Korunmak salt kadının sorumluluğunda olan bir şey olarak algılanabiliyor. Bu algı nasıl değişebilir?

Bu çok kolay cevaplanabilecek bir soru değil, çünkü birçok faktörü içinde barındırıyor. Geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin baskın olduğu toplumlarda ilişki ortamında kadınlar eşit hissetmedikleri için bazı konularda iletişim kurma ihtimalleri düşüyor. Bu korunma yöntemlerine ya da ne zaman çocuk yapılacağına karar verme konusunda da kendini gösteriyor. Şöyle bir senaryo düşünelim: “Cinsellik erkeğin mutluluğu için var, ben bunu görev olarak görüyorum ve bu konuda erkeğin bana bir şeyler öğreteceğini düşünüyorum. Kendim bir şeyleri biliyormuş gibi gözükmek istemiyorum, çünkü yanlış anlaşılabilirim.”

Böyle bir ortamda “Ben senin prezervatif kullanmanı istiyorum, çünkü doğum kontrol hapı kullanmak istemiyorum/kullanmamam gerek” ya da “Sen prezervatif kullanmadığın için ben ertesi gün hapı kullanmak istemiyorum” ya da “Hiç test yaptırдың mı? Beraber

test yaptırılmı mı?” gibi sorular çok daha zor soruluyor. Bu toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili ve insan sağlığını doğrudan etkiliyor.

Türkiye’de HIV oranı artıyor ve bunun sebebi korunmamak. Cinsel yolla bulaşan enfeksiyonların ne kadar yaygın olduğu, toplumda birçok kişide Herpes virüsü bulunabildiği, HPV’nin ne kadar yaygın olduğu ve sanılanın aksine sürtünme yoluyla da geçebilen bir enfeksiyon olduğu çok fazla konuşulmuyor. Türkiye insanların en çok sürtünme yoluyla kendilerini cinsel açıdan ifade ettikleri ülkelerden biri, anal seks de aynı şekilde. Çünkü bekaret kaygısı var. Ben Türkiye’nin en çok anal seks yapan ülkelerden biri olduğunu düşünüyorum; sadece eşcinsel ilişkiler bakımından değil, heteroseksüel ilişkiler açısından da. Anal ilişkinin de enfeksiyon riski taşıdığını, gebelik tehlikesi bulunmamasının korunmayı gereksiz kılmadığını, aksine korunmanın enfeksiyon riski bakımından gerekli olduğu gibi konular konuşulmadığı için bütün sorumluluğun vajinal ilişki ile üstümüze bindiğini sanıyoruz. Annelik rolü kadına yüklendiği için hamileliğe ilişkin sorumlulukların da kadına ait olduğu düşünülüyor.